

animam suam propter me, inveniet eam. Quid enim prodest homini, si mundum universum lucraretur, animam vero suam detrimentum patiat? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? **CLXXI, 10.** Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis: et tunc reddet unicuique secundum opera ejus. **CLXXII, 2.** Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.

Cap. XVII. — Et post dies sex assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem ejus, et duxit illos in montem excelsum seorsum: et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol: vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyses, et Elias cum eo loquentes. Respondens autem Petrus, dixit ad Jesum: Domine, bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Eliae unum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, et timerunt valde. Et accessit Jesus, et tetigit eos: dixitque eis: Surgite, nolite timere. Levantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Jesum. Et descendit illis de monte, præcepit eis Jesus dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat. **CLXXIII, 6.** Et interrogaverunt eum discipuli, dicentes: Quid ergo Scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire? At ille respondens, ait eis: Elias quidem venturus est, et restituet omnia. Dico autem vobis, quia Elias jam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quæcunque voluerunt. Sic et Filius hominis passurus est ab eis. Tunc intellexerunt discipuli, quia de Joanne Baptista dixisset eis. **CLXXIV, 2.** Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus ante eum, dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est, et male patitur: nam sæpe cadit in ignem, et crebro in aquam. Et obtuli eum discipulis tuis, et non potuerunt curare eum. Respondens autem Jesus, ait: O generatio incredula, et perversa, quousque ero vobiscum? Usquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me. Et increpavit illum Jesus, et exiit ab eo demonium, et curatus est puer

¹ Regine mss. hi nomen « Jesus » cum Græcis aliquot exemplaribus, et paulo post, ubi dicitur,

ex illa hora. **CLXXV, 5.** Tunc accesserunt discipuli ad Jesum secreto, et dixerunt: Quare nos non potuimus ejicere illum? Dixit illis: Jesus: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc illic, et transibit, et nihil impossibile erit vobis. Hoc autem genus non ejicitur nisi per orationem, et jejunium. **CLXXVI, 2.** Conversantibus autem eis in Galilea, dixit illis Jesus: Filius hominis tradendus est in manus hominum: et occident eum, et tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer. **CLXXVII, 10.** Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, et dixerunt ei: Magister vester non solvit didrachma? Ait: etiam. Et eum intrasset in domum prevenit eum Jesus, dicens: Quid tibi videtur, Simon? Reges terre a quibus accipiunt tributum vel censum? A filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jesus: Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare, et mitte hamum: et eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: et aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens, da eis pro me, et te.

Cap. XVIII, CLXXVIII, 2. — In illa hora accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Quis putas, major est in regno cælorum? Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum, et dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cælorum. Et qui suscepit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit. **CLXXIX, 2.** Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, et demergatur in profundum maris. Væ mundo a scandalis. Necessè est enim, ut veniant scandala: verumtamen væ homini illi, per quem scandalum venit. **CLXXX, 6.** Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, et projice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te: bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. **CLXXXI, 10.** Videte, ne contemnatissimum unum ex his pusillis: dico

« transi hinc illic », alterum hocce adverbium præmittunt.

enim vobis quia Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est. Venit enim Filius hominis salvare quod perierat. **CLXXXII, 5.** Quid vobis videtur? Si fuerint alicui centum oves, et erraverit una ex eis: nonne relinquit nonaginta novem in montibus, et vadit querere eam, quæ erravit? Et si contigerit, ut inveniat eam: Amen dico vobis, quia gaudet super eam magis quam super nonaginta novem, quæ non erraverunt. Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, qui in cælis est, ut pereat unus de pusillis istis. **CLXXXIII, 5.** Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, et corripue eum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. **CLXXXIV, 10.** Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem ecclesiæ non audierit, sit tibi sicut ethnicus, et eunuchus, et publicanus. **CLXXXV, 7.** Amen dico vobis, quæcunque alligaveritis super terram, erunt ligata et in cælo: et quæcunque solveritis super terram, erunt soluta et in cælo. **CLXXXVI, 10.** Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quæcunque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cælis est. Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. **CLXXXVII, 5.** Tunc accedens Petrus ad eum dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, et dimittam ei? Usque septies? Dicit illi Jesus: Non dico tibi usque septies; sed usque septuagies septies. **CLXXXVIII, 10.** Ideo assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum cepisset rationem ponere, oblatum est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Cum autem non haberet unde redderet, jussit eum dominus ejus venundari, et uxorem ejus, et filios, et omnia quæ habebat, et reddi. Proci dens autem servus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Miserus autem dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei. Egredens autem servus ille, invenit unum de servis suis, qui debebat ei centum denarios: et tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et proci dens conservus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Ille autem noluit: sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum. Videntes autem conservi ejus, quæ fiebant, contristati sunt valde: et venerunt, et narraverunt domino suo

omnia, quæ facta fuerant. Tunc vocavit illum dominus suus, et ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me: nonne ergo oportuit, et te misereri conservi tui, sicut et ego tui miserus sum? Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum. Sic et Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.

Cap. XIX, CLXXXIX, 6. — Et factum est, cum consummasset Jesus sermones istos, migravit a Galilea, et venit in fines Judææ trans Jordanem, et secute sunt eum turbæ multæ, et curavit eos ibi. Et accesserunt ad eum Pharisei tentantes eum, et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam, quæcunque fuerit causa? Qui respondens, ait eis: Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adhaerebit uxori suæ, et erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudiij, et dimittere? Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. **CXC, 2.** Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur: et qui dimissam duxerit, moechatur. **CXCI, 10.** Dicunt ei discipuli ejus: Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere. Qui dixit illis: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: et sunt eunuchi, qui seipsos castraverunt propter regnum cælorum. Qui potest capere, capiat. **CXCII, 2.** Tunc oblatus sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, et oraret. Discipuli autem increpabant eos. Jesus vero ait eis: Sinite parvulos, et nolite eos prohibere ad me venire: tallium est enim regnum cælorum. Et cum imposuisset eis manus, abiit inde. **CXCIII, 2.** Et ecce unus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. Dicit illi: Quæ? Jesus autem dixit: Non homicidium facies: Non adulterabis: Non facies furtum: Non falsum testimonium dices: Honora patrem tuum, et matrem tuam: et diliges proximum tuum sicut teipsum. Dicit illi adolescens:

Omnia hæc custodivi a juventute mea, quid adhuc mihi deest? cxcv, 2. Ait illi Jesus: Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in celo: et veni, sequere me. cxcv, 2. Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones. Jesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cælorum. Et iterum dico vobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum. Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes: Quis ergo poterit salvus esse? Aspiciens autem Jesus, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia sunt. Tunc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te: cxcvi, 10. quid ergo erit nobis? Jesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione, cum sederit Filius hominis in sede maiestatis sue, cxcvii, 5. sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. cxcviii, 2. Et omnis qui reliquerit [Al. reliquit] domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet et vitam æternam possidebit. cxcix, 2. Multi autem erunt primi novissimi, et novissimi primi.

Cap. XX, cæ, 10. — Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, et dixit illis: Ite et vos in vineam¹ meam, et quod justum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam: et fecit similiter. Circa undecimam vero exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam meam. Cum sero autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis mercedem, incipiens a novissimis usque ad primos. Cum venisset ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias, dicentes: Illi no-

¹ « Meam, » pronomen hic, et paulo post, ubi eadem recurrit pericope, in duobus regimine mss. ut et in Græco textu desideratur.

vissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei, et aestus. At ille respondens uni eorum, dixit: Amicos, non facio tibi injuriam: nonne ex denario convenisti mecum? Tolle, quod tuum est, et vade: volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet mihi quod volo, facere? A oculis tuis nequam est, quia ego bonus sum? Sic erant novissimi primi, et primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

cæ, 2. Et ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duodecim discipulos secreto, et ait illis: Ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et Scribis, et condemnabunt eum morte, et tradent eum gentibus ad illudendum, et flagellandum, et cruciandum, et tertia die resurget. cæi, 6. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, et unus ad sinistram, in regno tuo. Respondens autem Jesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo. cæii, 2. Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. Jesus autem vocavit eos ad se, et ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: et qui majores sunt, potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. cæv, 4. Sicut Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare et dare animam suam, redemptionem pro multis. cæv, 2. Et egredientibus illis ab Jericho, secuta est eum turba multa: et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt quia Jesus transiret: et clamaverunt, dicentes: Domine, miserere nostri, filii David. Turba autem increpabat eos, ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes: Domine, miserere nostri, filii David. Et stetit Jesus, et vocavit eos, et ait: Quid vultis, ut faciam vobis? Dicunt illi: Domine, ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum Jesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, et secuti sunt eum.

Cap. XXI, cævi, 2. — Et cum appropinquassent

Jerosolymis, et venissent Bethphage ad montem Oliveti, tunc Jesus misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea: solvite, et adducite mihi: et si quis vobis aliquid dixerit, dicite quia Dominus his opus habet: et confestim dimittet eos. cævii, 7. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Dicite filie Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, et pullum filium subjugalis. cæviii, 2. Euntes autem discipuli fecerunt sicut præcepit illis Jesus. Et adduxerunt asinam: et pullum et imposuerunt super eos vestimenta sua, et cum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, et sternerant in via. cæix, 1. Turbæ autem, quæ præcedebant, et quæ sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio David: benedictus, qui venit in nomine Domini: hosanna in altissimis. cæx, 10. Et cum intrasset Jerosolymam, commota est universa civitas, dicens: Quis est hic? Populi autem dicebant: Hic est Jesus propheta a Nazareth Galilee. cæxi, 1. Et intravit Jesus in templum Dei, et efficiebat omnes vendentes, et ementes in templo, et mensas numulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit: et dicit eis: Scriptum est: Domus mea domus orationis² vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum. cæxii, 10. Et accesserunt ad eum cæci et claudi in templo, et sanavit eos. (cæxiii, 5). Videntes autem principes sacerdotum, et Scribæ mirabilia, quæ fecit, et pueros clamantes in templo, et dicentes: Hosanna filio David, indignati sunt, et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis: Ulrike, nunquam legis: Quia ex ore infantium et lactentium perfecti cæci laudem? cæxiv, 6. Et relictis illis, abiit foras extra civitatem in Bethaniam: ibique mansit. Mane autem revertens in civitatem, esuriit. Et videns fici arborem unam secus viam, venit ad eam: et nihil invenit in ea nisi folia tantum, et ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuo aruit? cæxv, 6. Respondens autem Jesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, et non hesitaveritis, non solum de

ficulnea facietis, sed et si monti huic dixeritis: Tolle te, et jacta te in mare, fiet. cæxvi, 4. Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes, accipietis. cæxvii, 2. Et cum venisset in templum, accesserunt ad eum docentem, principes sacerdotum, et seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem? Respondens Jesus dixit eis: Interrogabo vos et ego unum sermonem: quem si dixeritis mihi, et ego vobis dicam in qua potestate hæc facio. Baptismum Joannis unde erat? E celo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes: Si dixerimus, et cælo, dicit nobis: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus, timemus turbam: omnes enim habebant Joannem sicut prophetam. Et respondentes Jesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis et ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio. cæxviii, 10. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, et accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie, operare in vinea mea. Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem, penitentia motus abiit. Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo, domine, et non ivi. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Jesus: Amen dico vobis, quia publicani et meretrices præcedent vos in regnum Dei. Venit enim ad vos Joannes in via justitia, et non credidistis ei: publicani autem, et meretrices crediderunt ei: vos autem videntes, nec penitentiam habuistis postea, ut crederetis ei. cæxix, 2. Aliam parabolam audite. Homo erat patrifamilias, qui plantavit vineam, et septem circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et edificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. Cum autem tempus fructum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus. Et agricolæ, apprehensis servis ejus, alia occiderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. Iterum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt illis similiter. Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum. Agricole autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est heres, venite, occidamus eum, et habebimus hereditatem ejus. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, et occiderunt. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi: Malos male

¹ Istud « totum, » cum Græcis melioris notæ mss. laudati regimine codices tacent.

² Pro « vocabitur » verbo, quod et Græcus textus habet, regimine mss. « est » preferunt.

perdet: et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. Dicit illis Jesus: Nunquam legis in Scripturis: Lapidem quem repronaverunt edificantes, hic factus est in caput anguli? A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris? Ideo dico vobis, quia auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus ejus. Et qui ceciderit supra lapidem istum, confringetur: super quem vero ceciderit, conteret eum. cccx, 1. Et cum audissent principes sacerdotum et Pharisei parabolas ejus, cognoverunt quod de ipsis diceret. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

Cap. XXII, cccxi, 5. — Et respondens Jesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens: Simile factum est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolabant venire. Iterum misit alios servos, dicens: Dicit invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei et altitia occisa sunt, et omnia parata: venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt: et abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam: reliqui vero tenerunt servos ejus, et contumelias affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est: et missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, et civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem parate sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Itaque ergo ad exitus viarum, et quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes, quos invenerunt, malos et bonos: et impleta sunt nuptiæ discumbentium. cccxii, 10. Intravit autem rex, ut videret discumbentes, et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus, et pedibus ejus, mitte eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, et stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. cccxiii, 2. Tunc abeuntes Pharisei, consilium inierunt, ut caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes: Magister, scimus quia verax es, et viam Dei in veritate doces, et non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam hominum: dic ergo nobis quid tibi videtur, licet censum dare Cæsari, an non? Cognita autem Je-

¹ Plus habetur in Græco, ἄρατε ἀνδρῶν, καὶ ἐκβάλετε, etc. « tollite eum, et mitte, etc. »

sus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis, hypocrite? Ostendite Omīhi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Jesus: Cujus est imago hæc, et superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo vobis Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo. Et audientes mirati sunt, et relicto eo, abierunt. In illo die accesserunt ad eum Sadducei, qui dicunt non esse resurrectionem: et interrogaverunt eum, dicentes: Magister, Moyses dixit: Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater ejus uxorem illius, et suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres, et primus, uxore ducta, defunctus est: et non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter secundus, et tertius, usque ad septimum. Novissimi autem omnium et mulier defuncta est. In resurrectione ergo cujus erit de septem uxor? Omnes enim habuerunt eam. Respondens autem Jesus, ait illis: Erratis, nescientes Scripturas, neque virtutem Dei. In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei in cælo. De resurrectione autem mortuorum non legis quod dictum est a Deo dicente vobis: Ego sum Deus Abraham, et Deus Isaac, et Deus Jacob? Non est Deus mortuorum, sed viventium. Et audientes turbæ mirabantur in doctrina ejus. cccxiv, 6. Pharisei autem audientes quod silentium imposuisset Sadduceis, conveniunt in unum: et interrogavit eum unus ex eis legis doctor, tentans eum: Magister, quod est mandatum magnum in lege? Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et in tota anima tua, et in tota mente tua. Hoc est maximum, et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum, sicut teipsum. In his duobus mandatis universa lex pendet, et prophete. cccxv, 2. Congregatis autem Phariseis, interrogavit eos Jesus, dicens: Quid vobis videtur de Christo? Cujus filius est? Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est? cccxvi, 2. Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

Cap. XXIII, cccxvii, 10. — Tunc Jesus locu-

² Pressius Græco scilicet, in instanti « sunt, » duo reginæ mss. legunt

tus est ad turbas, et ad discipulos suos, dicens: Saper cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis servate, et facite, secundum opera vero eorum nolite facere: dicunt enim, et non faciunt. cccxvii, 5. Alligant enim onera gravia, et importabilia, et imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea movere. cccxix, 2. Omnia vero opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria sua, et magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in omnibus, primas cathedras in synagogis, et salutationes in foro, et vocari ab hominibus Rabbi. cccxx, 10. Vos autem nolite vocari Rabbi. Unus est enim Magister vester, omnes autem vos fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus est enim Pater vester, qui in cælis est. Nec vocemini magistri: quia Magister vester unus est Christus. cccxxi, 5. Qui major est vestrum, erit minister vester. Qui autem se exaltaverit, humiliabitur: et qui se humiliaverit, exaltabitur. cccxxii, 5. Væ autem vobis, Scribæ et Pharisei hypocrite: quia clauditis regnum cælorum ante homines. Vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. cccxxiii, 10. Væ vobis, Scribæ et Pharisei hypocrite: quia circuitis mare et aridam, ut faciatis unum proselytum: et cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quam vos. Væ vobis, duces cæci, qui dicitis: Quicunque jurave-

rit per templum, nihil est: qui autem juraverit in auro templi, debet. Stulti, et cæci! Quid enim majus est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum? Et quicunque juraverit in altari, nihil est: quicunque autem juraverit in dono, quod est super illud, debet. Cæci! Quid enim majus est, Jonum, an altare, quod sanctificat donum? Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, et in omnibus, quæ super illud sunt. Et quicunque juraverit in templo, jurat in illo, et in eo, qui habitat in ipso: et qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, et in eo, qui sedet super eum. cccxxiv, 5. Væ vobis, Scribæ et Pharisei hypocrite, qui decimatis mentham, et anethum, et cyminum, et reliquias quæ graviora sunt legis, judicium, et misericordiam, et fidem. Hæc oportuit facere, et illa non omittere. cccxxv, 10. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. cccxxvi, 5. Væ vobis, Scribæ et Pharisei hypocrite, quia mundatis quod deforis est calicis et parapsidis: intus autem pleni estis rapina et immunditia. Pharisee cæce, munda prius, quod intus est calicis et parapsidis, ut fiat id, quod deforis est, mundum. cccxxvii, 5. Væ vobis, Scribæ et Pharisei hypocrite: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitia. Sic et vos a foris quidem pleni hominibus justi: intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate. cccxxviii, 5. Væ vobis, Scribæ et

¹ Recentiores quidam codices cum editis hic addunt: « Væ autem vobis, Scribæ et Pharisei hypocrite: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium ». Verum hæc peregrina esse atque ex capitulis cccxvi Marc. et cccxvii Luc. hoc est ex Marc. c. xii, vers. 40, et Luc. cap. xx, vers. 47, quibusdam additis, quibusdam vero mutatis ad implendam coherentiam, huc translata, suadent primo ipsa situs variatio in iis in quibus habetur codicibus: quidam enim hæc præponunt huic sententiæ de clavibus, in quibus est ms. monasterii nostri, S. Taurini Ebroidensis, complectens quatuor evangelia Græce cum commentariis: alii subtexunt. Deinde hæc in Eusebianis Hieronymianisque evangeliorum canonibus locum habere non possunt: neque enim in canone decimo reponi queunt, cum non sint propria Matthæi, sed predictis Marcæ ac Lucæ capitulis communia: illa autem ad canonem octavum revocantur, in quo nihil de Matthæo continetur. Tertio absunt hæc ab antiquioribus meliorisque note codicibus mss. quales plurimos præ manibus habemus ab

octingentis, aut eo amplius annis exaratos, regia scilicet bibliothecæ uno n. 3564, Sancti Germani a Pratis sex, his numeris designatis 4, 6, 15, 18, 19, 32: Corbeiensi uno in bibliothecæ nostra San-Germanensi asservato num. 2; monasterii S. Guillelmi in Deserto, uno; monasterii Crassensis, altero. MANR.

— Præponunt Vulgati libri solidum huncce versiculum: « Væ autem vobis, Scribæ et Pharisei hypocrite: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium ». Qui quidem et in Græco est archetypo ad verbum: *Ὀὐαὶ ὑμῶν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κτενεῖτε τὰς οἰκίας τῶν ἡρῶν, καὶ προβάτε μακρὰ προσευχόμενοι. διὰ τοῦτο λιψέσθε περισσότερον κρίμα. In nullo autem e nostris, atque aliis, quos ad hunc locum consulimus antiquis Latinis libris invenitur. Vide-sis porro hæc de interpolatione disserentes criticos sacros, ipsunque Martianum in notis in calce libri. Paulo autem post in vetustiori reginæ ms. plus habetur: « Væ vobis, Scribæ, duces cæci, etc. »*

Pharisæi hypocrite, qui ædificatis sepulera prophetarum, et ornatis monumenta iustorum, et dicitis: Si fuissimus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filii estis eorum, qui prophetas occiderunt. cxxxix, 10. Et vos implete mensuram patrum vestrorum. Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis a iudicio gehennæ? cxxl, 5. Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et Scribas, et ex illis occidetis, et crucifigietis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris, et persequemini de civitate in civitatem: ut veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachie, quem occidistis inter templum et altare. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. cxxli, 5. Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini.

Cap. XXIV, cxxlii, 2. — Et egressus Jesus de templo ibat. Et accesserunt discipuli ejus, ut ostenderent ei ædificationes templi. Ipse autem respondens dixit illis: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruat. cxxlii, 2. Sedente autem eo super montem Oliveti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? Et quod signum adventus tui, et consummationis sæculi? Et respondens Jesus, dixit eis: Videte, ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus: Et multos seducent. Auditori enim estis prælia, et opinionibus præliorum. Videte, ne turbemini. Oportet enim hæc fieri, sed nondum est finis. Consurget enim gens in gentem, et regnum in regnum, et erunt pestilentia, et fames, et terræ motus per loca. Hæc autem omnia initia sunt dolorum. cxxlii, 1. Tunc tradent vos in tribulationem, et occident vos: et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. cxxlii, 10. Et tunc scandalizabuntur multi, et invicem tradent, et odia habebunt invicem. Et multi pseudoprophetae surgent, et seducent multos. Et quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. cxxlii, 6. Et predicabitur

hoc evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus: et tunc veniet consummatio. cxxlii, 6. Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in loco sancto, qui legit, intelligat: cxxlii, 2. tunc qui in Judea sunt, fugiant ad montes: et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua: et qui in agro, non revertatur tollere tunicam suam. cxxlii, 2. Væ autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. ccl, 6. Orate autem, ut non fiat fuga vestra in hieme, vel sabbato. ccl, 2. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. ccl, 6. Et nisi brevitati fuissent dies illi, non feret salva omnia caro: sed propter electos breviabuntur dies illi. ccl, 2. Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere. ccl, 6. Surgent enim pseudochristi, et pseudoprophetae: et dabunt signa magna, et prodigia, ita ut in errorem inducantur (si fieri potest) etiam electi. Ecce prædixi vobis. ccl, 5. Si ergo dixerint vobis: Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. ccl, 5. Sicut enim fulgur exit ab oriente, et paret usque in occidentem: ita erit et adventus Filii hominis. ccl, 5. Ubiunque fuerit corpus, illic congregabuntur et aquile. ccl, 2. Statim autem post tribulationem dierum illorum, sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de caelo, et virtutes cælorum commovebuntur: et tunc parebit signum Filii hominis in caelo: ccl, 2. et tunc plangent omnes tribus terræ: et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa, et majestate. Et mitet Angelos suos cum tuba, et voce magna: et congregabunt electos ejus a quatuor ventis, a summis cælorum usque ad terminos eorum. Ab arbore autem licet discite parabolam: cum jam ramus ejus tener fuerit, et folia nata, scitis quia prope est æstas: ita et vos cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in januis. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia hæc fiant. Cælum et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt. ccl, 6. De die autem illa et hora nemo scit, neque Angeli cælorum, nisi solus Pater. ccl, 5. Sicut autem in diebus Noe, ita erit et adventus Filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes, nubentes, et nuptii tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam, et non cognoverunt, donec venit

diluvium, et tulit omnes: ita erit et adventus Filii hominis. ccl, 5. Tunc duo erunt in agro: unus assumetur, et unus relinquetur. Duæ moventes in mola: una assumetur, et una relinquetur. ccl, 6. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. ccl, 2. Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilet utique, et non sineret perfodi domum suam. Ideo et vos estote parati: quia qua nescitis hora Filius hominis venturus est. ccl, 5. Quis, putas, est fidelis servus, et prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? ccl, 5. Beatus ille servus, quem cum venerit dominus ejus, invenerit sic facientem. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. ccl, 5. Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: et cœperit percutere conservos suos, manducet autem et bibat cum ebriosis: veniet dominus servi illius, in die qua non sperat, et hora qua ignorat: et dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis: illic erit fletus, et stridor dentium.

Cap. XXV, ccl, 10. — Tunc simile erit regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampadas suas, exierunt obviam sponso et sponse. Quinque autem ex eis erant fatuæ, et quinque prudentes. Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpsérunt oleum secum: prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes, et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, et ornaverunt lampadas suas. Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Respondentes prudentes dixerunt: Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ita potius ad vendentes, et emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus: et quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa est janua. Novissime vero veniunt et reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens ait: Amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam. ccl, 2. Sicut enim homo peregre proficiscens, vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. ccl, 5. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, uni-

¹ Addunt nonnulli Vulgati libri: « Duo in lecto, unus assumetur, et unus relinquetur »: quæ et

quique secundum propriam virtutem, et profectus est statim. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et lucratus est alia quinque. Similiter et qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, et abscondit pecuniam domini sui. Post multum vero temporis venit dominus servorum illorum, et posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus ejus: Ego, serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui. Accedens autem et qui unum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis ubi non seminasti, et congregas ubi non sparsisti: et timens abii, et abscondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum est. Respondens autem dominus ejus, dixit ei: Serve male et piger, sciebas quia melo ubi non semino, et congrego ubi non sparsi: oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, et veniens ego recepissem utique quod meum est cum usura. Tollite itaque ab eo talentum et date ei qui habet decem talenta. ccl, 2. Omni enim habenti dabitur, et abundabit: ei autem qui non habet, et quod videtur habere, auferetur ab eo. ccl, 5. Et inutilem servum eiecit in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentium. ccl, 10. Cum autem venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ: et congregabuntur ante eum omnes gentes, et separabit eos ab invicem, sicut pastor segregat oves ab hædis: et statuet oves quidem a dextris suis, hædos autem a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dextris ejus erunt: Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare: sitivi, et dedistis mihi bibere: hospes eram, et collegistis me: nudus, et cooperuistis me: infirmus, et visitastis me: in carcere eram, et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti, dicen-

¹ Græce habent aliquid exemplaria: « δύο ἐπὶ κλίνας μίαν, εἰς παραλαμβάνεται, καὶ εἰς ἀπέεται ».

tes: Domine, quando te vidimus esurientem, et pavimus te: sitientem, et dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem, et collegimus te: aut nudum, et cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, et venimus ad te? Et respondens rex, dicit illis: Amen dico vobis, quandiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicit et his qui a sinistris erunt: Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare: sitivi, et non dedistis mihi potum: hospes eram, et non collegistis me: nudus, et non cooperuistis me: infirmus, et in carcere, et non visitastis me. Tunc respondebant ei et ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, et non ministravimus tibi? Tunc respondebit illis, dicens: Amen dico vobis, quandiu non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium aeternum, justi autem in vitam aeternam.

Cap. XXVI, cccxv, 1. — Et factum est, cum consummasset Jesus sermones hos omnes, dicit discipulis suis: Scitis quia post biduum pascha fiet, et Filius hominis tradetur, ut crucifigatur. cccxv, 6. Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas: et consilium fecerunt, ut Jesum dolo tenerent, et occiderent. Dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo. cccxxvi, 1. Cum autem Jesus esset in Bethania, in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli [Al. add. ejus], indignati sunt, dicentes: Ut quid perditio haec? Potuit enim istud venundari multo, et dari pauperibus. Sciens autem Jesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nam semper pauperes habetis vobiscum: me autem non semper habetis. cccxxvii, 4. Mittens enim haec unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis, ubicumque predicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo, diceatur et quod haec fecit in memoriam ejus. cccxxviii, 2. Tunc abiit unus de duodecim qui dicebatur Ju-

¹ In futuro « habebitis » legitur in reginae mss. ac Sixtina editione, quemadmodum et in uno alterove Graeco exemplari $\xi\tau\tau$ pro $\xi\gamma\tau\tau$.

das Iscariotes, ad principes sacerdotum, et ait illis: Quid vultis mihi dare, et ego vobis tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde quaerebat opportunitatem, ut eum traderet. Prima autem die azymorum, accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere pascha? At Jesus dixit: Ite in civitatem, ad quemdam, et dicite ei: Magister dicit: Tempus meum prope est, apud te facio pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Jesus, et paraverunt pascha. Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis. cccxxix, 4. Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia unus vestrum me traditurus est. cccxxx, 1. Et contristati valde, coeperunt singuli dicere: Nunquid ego sum, Domine? cccxxxi, 2. At ipse respondens, ait: Qui indigni mecum manum in paropside, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo: vas autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur. cccxxxii, 6. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille. cccxxxiii, 10. Respondens autem Judas, qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum, Rabbi? Ait illi: Tu dixisti. cccxxxiv, 1. Conantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, et ait: Accipite, et comedite: hoc est corpus meum. cccxxxv, 2. Et accipiens calicem, gratias egit, et dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis: Non bibam artem de hoc genimine vitis, usque in diem illum cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. cccxxxvi, 6. Et hymno dicto, exierunt in montem Oliveti. cccxxxvii, 4. Tunc dicit illis Jesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. cccxxxviii, 6. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis. Postquam autem resurrexero, praecedam vos in Galileam. cccxxxix, 1. Respondens autem Petrus, ait illi: Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. Ait illi Jesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis. cccc, 6. Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt.

Paulo quoque post idem mss. « qui dicitur Judas Scarioth », pro « dicebatur Judas Iscariotes ».

cccci, 1. Tunc venit Jesus cum illis in villam, quae dicitur Gethsemani, cccxii, 6. et dixit discipulis suis: Sedete hic, donec vadam illuc, et orem. Et assumpto Petro, et duobus filiis Zebedaei, cepit contristari, et maestus esse. cccxiii, 1. Tunc ait illis: Tristis est anima mea usque ad mortem: sustinete hic, et vigilate mecum. cccxiv, 1. Et progressus pusillum, procidit in faciem suam orans, et dicens: Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste. cccxv, 1. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. cccxvi, 2. Et venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes, et dicit Petro: Sic non potuisti una hora vigilare mecum? Vigilate, et orate, ut non intretis in tentationem. cccxvii, 4. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. cccxviii, 6. Iterum secundo abiit, et oravit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Et venit iterum, et invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati. Et relictis illis, iterum abiit, et oravit tertio, eundem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos, et dicit illis: Dormite jam, et requiescite: cccxix, 4. ecce appropinquavit hora, et Filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus: ecce appropinquavit qui me tradet. ccc, 1. Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, et cum eo turba multa, cum gladiis et fustibus, missi a principibus sacerdotum, et senioribus populi. cccc, 2. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Et confestim accedens ad Jesum, dixit: Ave, Rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque illi Jesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, et manus iniecerunt in Jesum, et tenuerunt eum. cccii, 1. Et ecce unus ex his qui erant cum Jesu, extendens manus, exemit gladium suum, et percussit servum principis sacerdotum, amputavit auriculam ejus. ccciii, 10. Tunc ait illi Jesus: Convertite gladium tuum in locum suum. Omnes enim, qui acceperunt gladium, gladio peribunt. An putas, quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum? Quomodo ergo implebuntur Scripturae, quia sic oportet fieri? ccciv, 1. In illa hora dixit Jesus turbis: Tanquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me: quotidie apud vos sedebam docens in templo, et non me tenuistis? cccv, 6. Hoc autem totum factum est, ut adimplerentur

Scripturae prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt. cccvi, 1. At illi tenentes Jesum, duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, ubi Scribae et seniores convenerant. cccvii, 4. Petrus autem sequebatur eum a longe, usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro, sedebat cum ministris, ut videret finem. cccviii, 2. Principes autem sacerdotum, et omne concilium, quaerebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morti traderent: et non invenerunt, cum multi falsi testes accessissent. cccix, 6. Novissime autem venerunt duo falsi testes, et dixerunt: Haec dixit: Possum destruere templum Dei, et post triduum reaedificare illud. Et tempus principis sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea, quae isti adversum te testificantur? Jesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adjuro te per Deum vivum, et dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei. Dicit illi Jesus: Tu dixisti: cccx, 1. verumtamen dico vobis, amodo videbitis Filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus caeli. cccxi, 6. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit, cccxii, 2. quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam: quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis. cccxiii, 1. Tunc exasperant in faciem ejus, et colaphis eum cecciderunt, alii autem palmas in faciem ejus dederunt, dicentes: Prophetiza nobis, Christe, quis est qui percussit? cccxiv, 1. Petrus vero sedebat foris in atrio: et accessit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Jesu Galilaeo eras. At ille negavit coram omnibus, dicens: Nescio quid dicis. cccv, 1. Exeunte autem illo januam, vidit eum alia ancilla, et ait his, qui erant ibi: Et hic erat cum Jesu Nazareno. Et iterum negavit coram juramento: Quia non novi hominem. Et post pusillum accesserunt Petro: Vere et tu ex illis es: nam et loquela tua manifestum te facit. Tunc cepit de testari et jurare quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit. cccvi, 2. Et recordatus est Petrus verbi Jesu, quod dixerat: Priusquam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras flevit amare.

Cap. XXVII, cccxvii, 2. — Mane autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversum Jesum, ut eum morti traderent. cccxviii, 1. Et victum adduxerunt eum, et tradiderunt Pontio Pilato presidi. cccxix, 10. Tunc videns Judas, qui eum tradi-

dit, quod damnatus esset, poenitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus sacerdotum, et senioribus, dicens: Peccavi, tradens sanguinem justum. At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu videris. Et projectis argenteis in templo, recessit: et abiens¹ se suspendit. Principes autem sacerdotum, acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonam: quia prolium sanguinis est. Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille: Haceldama, hoc est, ager sanguinis, usque in hodiernum diem. Tunc impletum est quod dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium apprehati, quem apprehaverunt a filiis Israel: et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus. cccxxx, 1. Jesus autem stetit ante presidem, et interrogavit eum praeses, dicens: Tu es rex Iudeorum? Dicit illi Jesus: Tu dicis. cccxxi, 4. Et eum accusaretur a principibus sacerdotum, et senioribus, nihil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur praeses vehementer. cccxxii, 2. Per diem autem solemnem consueverat praeses populo dimittere unum vincitum, quem voluissent. cccxxiii, 4. Habebat autem tunc vincitum insignem, qui dicebatur Barabbas. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Jesum, qui dicitur Christus? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum. cccxxiv, 10. Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum uxorem ejus, dicens: Nihil tibi, et justo illi. Multa enim passa sum hodie per visum propter eum. cccxxv, 10. Principes autem sacerdotum, et seniores persuaserunt populis, ut peterent Barabbam, Jesum vero perirent. Respondens autem praeses, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barabbam. cccxxvi, 1. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Jesu, qui dicitur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis praeses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicen-

tes: Crucifigatur. cccxxvii, 10. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, sed magis tumultus fieret, accepta aqua, lavit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum a sanguine justis huius: vos videritis. Et respondens universus populus, dixit: Sanguis ejus super nos, et super filios nostros. cccxxviii, 1. Tunc dimisit illis Barabbam: Jesum autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur. cccxxix, 4. Tunc milites praesidis suscipientes Jesum in praetorium, congregaverunt ad eum universam cohortem: et exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei, et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, et arundinem in dextera ejus. Et genu flexo ante eum, illudabant ei, dicientes: Ave, rex Iudeorum. cccxxx, 6. Et exspuentes in eum, acceperunt arundinem, et percutiebant caput ejus. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum chlamyde, et indierunt eum vestimentis ejus, et duxerunt eum, ut crucifigerent. cccxxxi, 4. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenaeum, nomine Simonem: hunc angariaverunt, ut tolleret crucem ejus. cccxxxii, 1. Et venerunt in locum, qui dicitur Golgotha, quod est Calvariae locus. cccxxxiii, 4. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum gustasset, noluit bibere. cccxxxiv, 1. Postquam autem crucifixerunt eum, dividerunt vestimenta ejus, sortem mittentes²: ut impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem. Et sedentes servabant eum. cccxxxv, 1. Et imposuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam: Hic est Jesus rex Iudeorum. cccxxxvi, 1. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: unus a dextris, et unus a sinistris. cccxxxvii, 6. Praetereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua, et dicientes: Vah! Qui destruis templum³, et in triduo illud resedificas, salva te ipsum; si Filius Dei es, descende de cruce. cccxxxviii, 2. Similiter et principes sacerdotum illudentes eum Scribis et senioribus dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere: si rex Israel est, des-

¹ In reginae ms. « laqueo se suspendit »: Graeco tantum est *ἀνὰ γόστρου*.

² Tota haec pericope: « Ut impleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem », in nullo e nostris mss. hic loci additur; abest quoque ab aliis veteribus Latinis, Grae-

cisque aliquot libris, demum et a Complutensi editione ac versione Syriaca: qua de re addit criticos sacros.

³ Addunt reginae mss. « Dei » nomen, quod tamen a Graeco archetypo, aliisque libris Vulgatis abest.

ceat nunc de cruce, et credimus ei; confidit in Deo; liberet nunc, si vult, eum: dixit enim: Quia Filius Dei sum. cccxxxix, 2. Ipsium autem et latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

cccl, 2. A sexta autem hora tenebrae factae sunt super universam terram usque ad horam nonam. cccli, 6. Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magna, dicens: Eli, Eli, ⁴ lama sabactani, hoc est: Deus meus, Deus meus, ut qui dereliquisti me? Quidam autem illic stantes, et audientes dicebant: Eliam vocat iste. ccclii, 2. Et continuo currens unus ex eis accepit spongiam implevit aceto, et imposuit auridui, et dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant: Sine, vedeamus an veniet Elias liberans eum. cccliii, 1. Jesus autem iterum clamans voce magna, emisit spiritum. cccliv, 1. Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum, ccclv, 10. et terra mota est, et petrae scissae sunt, et monumenta aperta sunt, et multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, et apparuerunt multis. ccclvi, 2. Caelum autem, et qui cum eo erant, custodientes Jesum, viso terrae motu, et his, quae fiebant, timerunt valde, dicientes: Vere Filius Dei erat iste. ccclvii, 6. Erant autem ibi mulieres multe a longe [Al. add. spectantes,] quae secutae erant Jesum a Galilaea, ministrantes ei, inter quas erat Maria Magdalene, et altera Maria, sedentes contra sepulcrum. cccli, 10. Altera autem die, quae est post pasceven, convenerunt principes sacerdotum et Pharisei ad Pilatum dicientes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. Jube ergo custodiri sepulcrum usque in diem tertium, ne forte veniant discipuli ejus,

et furentur eum, et dicant plebi: Surrexit a mortuis. Et erit novissimus error peior priore. At illis Pilatus: Habetis custodiam, ite, custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes manierunt sepulcrum, signantes lapidem, cum custodibus.

Cap. XXVIII, ccclii, 2. — Vespere autem sabbati, quae lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalene, et altera Maria, videre sepulcrum. Et ecce terra motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de caelo: et accedens revolvit lapidem, et sedebat super eum: erat autem aspectus ejus sicut fulgur: et vestimentum ejus sicut nix. cccliii, 2. Prae timore autem ejus exterriti sunt custodes, et facti sunt velut mortui. Respondens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos: scio enim, quod Jesum, qui crucifixus est, quaeritis: non est hic: surrexit enim, sicut dixit. Venite, et videte locum, ubi positus erat Dominus. Et cito euntes dicite discipulis ejus quia surrexit: et ecce praecedit vos in Galilaeam: ibi eum videbitis. Ecce praedixi vobis. cccliv, 2. Et exierunt cito de monumento cum timore et gaudio magno, currentes nuntiare discipulis ejus. ccclv, 10. Et ecce Jesus occurrit illis, dicens: Ave. Ille autem accesserunt, et tenuerunt pedes ejus, et adoraverunt eum. Tunc ait illis Jesus: Nolite timere: ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilaeam, ibi me videbunt. Quae cum abissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem, et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia quae facta fuerant. Et congregati cum senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus, dicientes: Dicite quia discipuli ejus nocte venerunt, et furati sunt eum, nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a praeside, nos suadebimus ei, et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia, fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudeos, usque in hodiernum diem. Undecim autem discipuli abierunt in Galilaeam, in montem, ubi constituerat illis Jesus. Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt. Et accedens Jesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in caelo, et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum usque in diem ultimum, ne forte veniant discipuli ejus,

⁴ In vestustiori reginae cod. paulo corruptius, « lema zaptani ».

Explicit evangelium secundum Mattheum.